

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijače velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat, in 4 kr., če se tri- ali večkrat tiska. — Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 3 „gledališka stolba“. — Opravništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodnej tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Dober svet našim c. kr. uradnikom.

V dunajskem konservativnem organu „Vaterlandu“ v listu od zadnje nedelje se je zopet oglašil óni izredni, a v ljubljanskih javnih stvaréh dobro podkovani dopisnik, katerega članek o finančnej prokuraturi smo uže óndan od besede do besede v nemškem originalu bili ponatisnili. V svojem zadnjem dopisu pravi ta ljubljanski dopisnik tako: „Če hoče vlada ravnotežje v državnem gospodarstvu uvesti in grehe, v katere nas je spravila ustavoverna stranka s svojim zapravljenim gospodarstvom z davkovskim denarjem, popraviti, mora vse nepotrebne stroške ali izdatke odpraviti. Ne le v vojnem budgetu, tudi pri uradih in ónih agendih, ki spadajo pod druge ministre, je polno tacihi mest, kjer vlada lahko stroške briše brez škode za upravno službovanje. O finančnej prokuraturi, pravi, sem uže govoril in rekél, da pri njej v Ljubljani nij treba dragega c. kr. finančnega nadsvetovalca (kakor je zdaj tudi deželni glavar), temuč bi naveden finančen svetovalac zadostoval. Ravno tako splendidni so tudi uradi pri c. kr. stavbenej oblasti, pri knjigovodstvu, dalje so draga okrajna glavarstva, — vse bi se dalo prav dobro ceneje reorganizirati. Le sodnije imajo pri nas res veliko dela; to isto se pa ne more reči o davkarijah, ki imajo malo opravka“. Potlej pa dopisnik priporoča vladi Idrijo in njene višje uradnike, ki politizirajo, in pravi o njej in dalje o uradnikih sploh:

„Das Quecksilberwerk Idria, welches noch im Jahre 1874 einen Reinertrag von 672.551 fl. und im Jahre 1875 von 667.826 fl. abgeworfen hat, weist für 1878 nur mehr einen Ertrag von 151.000 fl. aus, ohne dass etwa der dortigen arbeitenden Bevölkerung, welche in den drückendsten und ärmlichsten Verhältnissen elend ihr Leben fristet, eine Aufbesserung ihrer Bezüge zu Theil geworden wäre, während gut gezahlte Beamte, wie ein Bergrath, zugleich Bau- und Maschineninspector, ohne jede eigentliche Beschäftigung ihre Zeit nur dazu verwenden, um in Politik, versteht sich verfassungstreuer, zu machen, förmliche Proscriptionslisten aller nicht blindlings gehorchenden Wähler zu führen, um unter Missbrauch des amtlichen Einflusses die Missliebigen zu schädigen. In Folge dessen ist zwischen der Civilbevölkerung von Idria, deren Rechte der gegenwärtige Bürgermeister mit manhaftem Muth wahr, und zwischen den ärarischen Beamten eine solche Dissonanz eingetreten, dass diesen schon fast unhaltbar gewordenen Zuständen endlich durch energisches Einschreiten der Regierung ein Ende gemacht werden muss. Der Bürgermeister von Idria greift mit offenem Visire den oben erwähnten Bergrath in den hiesigen Blättern in einer Weise an, dass das Ansehen jeder k. k. Behörde leiden muss, sofern der Mann sich nicht zu purificiren vermag.“

Zu solchen Zuständen muss es kommen, wenn der Beamte, wie dies das verfassungstreue System von ihm verlangt hat, vor Allem als politischer Agitator für seine Herren und Meister sich hervorthun musste, wollte er unterkommen

und avanciren. Deshalb möge man vor Allem die k. k. Beamten ihrem eigentlichen Berufe wiedergeben und sie nicht zu politischen Hetzereien missbrauchen, will man, dass jene Eintracht zwischen der Bevölkerung und der Beamtenschaft im Lande wiederkehre, welche so unbedingt zum Gedeihen des gemeinsamen Wohles nöthig ist. Von jenen Männern unter der Beamtenschaft jedoch, welche, wie der hiesige k. k. Oberfinanzrath Kaltenecker, sich in die politische Thätigkeit förmlich verbißen haben, müssen wir im Interesse des durch sie zerrütteten Landesfriedens kategorisch verlangen, dass sie auf das Gebiet ihrer Beamtenthätigkeit, für welche sie aus dem Staatssäckel gezahlt sind, zurückkehren und es der unabhängigen Wählerschaft überlassen, die autonomen Landesangelegenheiten selbst zu ordnen und zu leiten, wobei man wahrscheinlich mit weniger bureaukratischen Formen und weniger Schreiberei zu Werke gehen wird.“

Mi moramo na glas povedati, da je vse, kar je tu v „Vaterlandu“ gledé uradnikov rečeno — naj se namreč v prvej vrsti pečajo za svoje uradniško delo, in ne za nemško politiko mej Slovenci, jednoglasno potrjeno mnenje vse naše neodvisne intelligence. Konec bi moral uže enkrat biti tistej veri mej nekaterimi uradniki, da je njih dolžnost proti slovenskemu narodu politično misliti in proti narodu politično delati in glasovati. Naj se torej to naše mnenje in ta občna želja mej uradniki razširi, dobro bo za nje in za narod in za vlado. Sploh se pričakuje, da bode v tem oziru pod novo Taaffejevo vlado bolje nego je bilo pod Lasserjevo.

Ljubljansko učiteljsko izobraževališče.

II.

Z ministerskim ukazom dné 11. septembra 1872 se je tedaj nemščina na ljubljanskem učiteljskem izobraževališči zopet za vse predmete (izključno krščanskega nauka, telovadbe in uka v kmetijstvu; slednja dva predmeta sta postala pozneje tudi nemška) uvedla. Ta zavod je postal v dobi ustavovernega gospodarstva pod Lasserjevim bivšim ministerstvom tako čisto nemšk, da smo dobili popolnem v nemškem duhu vzgojene učitelje v teh letih. Ako nekateri teh ne kadé „ustavoverstvu“ s kadiivnico, to nij krivnja prejšnje dobe, ne nemško izobraževališče v Ljubljani, nego tega obvaroval jih je samo čut poštenosti, kateri so v sebe vsesali z materinim mlekom.

Dejal sem, ka učiteljsko izobraževališče je vir in podlaga ljudstvenim šolam. In kdo ne ume tega! Pisalo se je sicer uže mnogo o ljudskih šolah in tožilo, ka se tam naš jezik zanemarja, često popolnem prezira; uzroke tega nepovoljnega stanja smo tudi v svojem listu uže dosta obšvetili. Ali razen jed-

nega slučaja (zdi se mi leta 1874) nij se nikdar pogledalo za kulise ónega zavoda, iz katerega dohajajo odgojitelji mladega narastaja, in kateri prinesó seboj v narodno šolo óni dub, katerega so se bili v učiteljskem izobraževališči nasrkali. To učiteljsko izobraževališče pak je drevo, ki rodi marsikaj gnjilega, — o čemer hočem pozneje govoriti, — in kar se potem z mladim učiteljem zanese v ljudstveno šolo, katera tudi vsled te krivnje hira. V tesnej zvezi sta torej narodna šola in učiteljsko izobraževališče, in vse, kar se je pisalo kedaj o prvih, zadeva tudi slednje imenovani zavod.

Ako se postavimo na stališče ónega ministerskega ukaza iz dobe Auersperg-Lasserjevega vladanja, in ako bi tudi uvideli potrebo in silno korist nemškega učiteljskega v Ljubljani, — česar pa ne moremo nikakor — nastane pa vendar v nas vprašanje: od kod prihaja to, ka jedno ministerstvo, stoječe ozirom šol na popolnem krivej pedagogičnej podlagi, ometava naredbe drugega ministerstva, katero je z umnimi naredbami priznalo samo občno padagogiško pravilo: ka vsak pouk naj se vrši v materinem jeziku; in to pravilo ne velja samo za prva leta otroške vzgoje, nego še silneje zavodu, ki daje učitelje, ki bodo detco ne v tujem jeziku poučevali nego v ónem, v katerem se v učiteljskem zavodu nijso ničesa učili? In razloga takovemu činu ne moremo v družem najti, nego v nameri bivše vlade: zatreti v nas Slovanih čut narodnostni.

Mi smo zahtevali dan za dnevom: jednako pravo vsem, Nemcu a tudi Slovencu; mi smo napenjali vse svoje sile, da bi si izprosili óno, kar nam uže po naravi je naša osobita lastina, in ako se te prošnje nebrojnekrat odmevale od vseh stranij naše slovenske dežele uže toliko let, a doslej nijso bile še niti za las uslišane, je to neovrgljiv dokaz, ka se nas Slovence hoče na vsak način duševno in politično zatreti. Da se s tem pravici železno rokavico v obraz bije, to je odnošaj, na kateri se nij hotelo ozirati. Ali mi ki vemo in poznamo namere nam nasprotnih činiteljev, mi tudi dobro znamo, zakaj iz dna svoje duše kličemo: Slovincem slovenske šole! Bivša vlada, katera se je samo proglasila za strankarsko vlado, imajoča pred očmi zmirom samo tako Avstrijo, v katerej bi dirigirali samo nemški tako zvani ustavoverci, óna je pozabila, da to je mogoče samo nekoliko časa, da Slovani, ki so zmirom v prvej vrsti, kadar je treba novčni in krvni dar položiti na žrtvovni altar Avstriji, da ti Slovani bi naposled vendar hoteli svoje sveto pravo. Ali, kakor rečeno, na to nij mislila bivša vlada, ali pak je hotela sè silo to misel zatreti, in zaradi tega delala je napako za napako. One

glasovite besede še glasovitejšega avstrijskega nemškega politika so se v vsem pomenu izvršile: avstrijski Slovani, osobito mi Slovenci smo bili tako ob steno pritisnjeni, ka bi se bili skoraj udušili.

Skrajno odločno, varovati in razširiti samo interese nemštva v Avstriji, rezali so nam življenske čutnice, katerih ako jih več némamo, smo popolnem izgubljeni: slovenske šole. Ako se nas je tolažilo, ka Slovenec mora znati nemški, s cer ne velja nič, vedeli smo mi, kam to meri, in vedeli smo mi in naši nasprotniki, kolike važnosti je naš neodjenljiv klic: mi hočemo slovenske šole! Narod, ki néma svojih šol, šol na podlagi svojega jezika, jezika, katerega sam govori, óni narod je izgubil svojo bodočnost, on je izgubil svojo eksistencijo. Vprašamo tedaj: ako je bodočnost naroda odvisna od tega, da ima svoje šole, da ima záse navdušeno učiteljstvo in požrtvočno; in da narod dobi tako učiteljstvo, ako je to zopet odvisno od vzgoje, katera mu je bila v učiteljskem izobraževališči, nadalje končno ako baš učiteljsko izobraževališče tako globoko seza v narodovo življenje, vprašamo tedaj, kaj namerava ministerska naredba dné 11. sept. 1872?

R.—i.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 16. septembra.

Narodni Čehi takozvane mlade ali s bodomiselné frakcije so imeli v nedeljo svoj strankarski shod v Pragi. Pod predsedstvom dr. Trojana se je bilo zbralo 500 delegirancev in sprejeli so resolucijo: naj državni poslanci te stranke z družimi Čehi vred potezajo se v državnem zboru za jezikovo ravnopravnost, za razširjenje deželne avtonomije, za politično svobodo, da se na podlagi občne glasovalne (volilne) pravice popravi volilni red, da se tiskovna postava popravi, dalje postava o zbiranju in združevanju. Gledé bosenskega vprašanja je mladočehski shod svojim poslancem naložil varovati interese slovanske solidarnosti in svoboden razvoj južnega Slovanstva. Dr. Edvard Gregr je pri tem dejal: Britko bi se maščevalo, ko bi Čehi svoje slovansko stališče popustili. Rusija je balkanske Slovane z neizmernimi žrtvami osvobodila, samo v službi humanitarne ideje; Nemčija je Šlezviške Nemce osvobodila in za se ohranila. Avstrija, pravi Gregr, je pa Bosno osvojila, ne da bi bila od koga klicana kot osvoboditelj. Govornik misli dalje, da Avstrija Bosne ne bode obdržala, in da bi Čehi bili imeli zoper nje osvojenje protestirati v interesu Slovanstva, ker se od strani Magjarov hoče s tem zagozda v verigo južnega Slovanstva zabiti.

Avstrijska vojska je v *Novopazar-skem* sandžaku zasedla 15. t. m. tudi Prjepolje in je bila od prebivalstva baje prijazno sprejeta. Turška posadka pak se tudi nij hotela umakniti, temuč so zdaj naši vojaki poleg turških. To je žalosten političen sad famozne Andrassyjeve konvencije.

Vnanje države.

Gledé *afganske* stvari poročajo Angleži, da bodo v 25 dnéh vzdignili se, in da pridejo 20. oktobra v Kabul maščevat svoje padle brate. Hitri baš nijso angleški generali. „Daily Telegraph“ poroča iz Simle, da je emir afganistanski sam tudi kriv poboja in pokolja v Kabulu; on je v Kabulu ukazal direktno zvezo z Angleži pretrgati. Močni oddelki Angležem sovražnih Mohundov so zasedli Dakko; na potu v Kabul je velika afganska vojska.

Na *Angleškem* liberalna opozicija uže porablja katastrofo v Kabulu zoper vlado konservativcev. Jeden vodij izmej liberalcev Grant

Duff je svojim volilcem v Elginu rekel, da v Kabulu prelita kri pada Salisburyju na glavo, on je vsega kriv, ker je vojno politiko v srednji Aziji po nepotrebnosti začel. — Konservativci pa od sebe odvalivajo krivajo na — Rusijo, češ, da je óna Afgane naščuvala.

Bolgarski knez pride, kakor se iz Beograda telegrafira, za več dnij tja k srbskemu knezu na obiskovanje.

Iz *Berlina* se v dunajsk list telegrafira, da Nemci hité prusko mejo nasproti Rusiji z železom oklopljenimi stolpi utrjevati in da Moltke sam nadzoruje to delo. D. li se je uže res v bližnji bodočnosti bati rusko nemške vojske?

Iz *Francoskega* se poroča, da je bil v Bordeaux izvoljen zmerni republikanec Arhard s 4698 glasovi za poslanca zoper radikala in starega revolucionarja Blanquija. To je lepa zmaga francoske vlade in republike, ker radikali republiki le škodujejo s svojo pretiranostjo. Znano je, da je bil Blanqui zadnjič v Bordeauxu voljen, a njegova volitev nij bila potrjena, ker je bil tačas še kot komunar zaprt. Zdaj je osvobojen, a propal.

Dopisi.

Iz *Borovnice* 12. septembra. [Izvirni dopis.] (O slavljenji rojstva čitalnice cerkniške.) In za istino — tako je bilo! Trebalo pa nij „vladnega pritiska“ ali vsaj nevturalnosti, trebalo nij prigovarjanja, tudi one čudne zvezde ne — kar stopili smo — lehke nogé, lahko srcé! — na pot k tebi, ljuba domača Cerknica, stopili čestitat bratovsko, slavit glasno, veselit se slovensko! In jutranja zarja se je kaj prijazno — kot brhko pogorsko dekle — smijala našim radostnim obrazom, ko smo hiteli tja po cesti železnej, in prav tedaj je bilo, da sem dokaj mislil o tej zatiranej, dragej si domovini. — In zakrvavelo bi mi z nova srce nad vso to krivično revo in bedo svojega naroda slovenskega, — ko bi mi ne šinila iskra nade nove v temno dušo! To pa je bil glas pesni slovenske, glas teh „sivih“ Sokolcev iz Ljubljane bele (a! to so vam fantje!), sopotnikov mojih glas, da, kri naših očetov nij zastoj tekla ne, da ravno ta kri po naših žilah še nij zvedenila ne in se tudi ne bode (čujte, le poslušajte vi Kalteneggerji, — o Dežmanu se sramujem govoriti, — zastoj se potéjo vaše pinje, „die liebe Müh' umsonst!) to je bil glas, da te domovinske ljubezni prečudna moč privabi prej ali slej Slovanstvu solnce pravice in z njim pomlad miru in sreče! In blágo je bilo pri srci, ko smo poskakali z vozov — in zdrknili smo tja po belej cesti: zeleni holmci, svitla poslopja, prijazni obrazi, pisana dolina in o!

Tam Javornik črn
Zaslanja izhod!

in o! bodi mi pozdravljena, srčno pozdravljena ti, ljuba Cerknica, ti ponos Slovenije!

In v tem hipu smo stali na sredi trga. Kako prijeten vonj nas je tu objel! To je sladak vonj, ki izhaja iz tako zdravega naroda in taci krasov naravnih, ter zopet oživljavač prehaja v narodovo kri! Raz g. Milavčevega poslopja nazdravljale so nam vihrajoče zastave slovenske, povsod srečavali so nas zaupni in zaupanja vredni ter zvesti in — recimo! — tudi zvedávi pogledi!

Da! te rdeče srajce „Sokolovcev! Bilo jih je pa tudi vse veselo, staro in mlado. In kar nič se jim nij bilo treba bati óne krvave — ha! — osode „turnarčkov“ na Janjčem. — Ti, modri Šmerling, si pač vedel, zakaj da nijsi trgu Cerknici, trgu dal volilne

pravice pristojne! To je naša zemlja, naš narod, tako naš, kakor je naša lepa stara lipa tu tik božjega hrama! In mi smemo ponosni biti na te rojake! Tu je zavest v najlepšem cvetji, v cvetji zdravem, ki ga ne zamori še tolik in tolik pih strupenih ministrov. Tu misli in govori in hoče govoriti slovenski vse — od najnižjega prostaka do najvišjega veljaka. Slovenija ima tu slavno, a po vsem svojo inteligenco, izobražen sreden stan, dejansko zavedne narodnjake, kakor nikjer! „Strašljivca v celem nij števili!“

Slava! In ti, Terzites (pardon: Cicero) vrhniških marabujev, ki vedno in vedno krokaš in piješ „im Deutschenwahn“ — za „Deutschenwahn“, in si te dni košenih kostij hripavil, da se ima v Cerknici s čitalnico otvoriti „ein neues slovenisches Königreich“: Resnično, resnično ti povem — preje se bode v Cerknici ustanovilo kraljestvo francosko, ko to švabsko-nemško!“

Ali kamo! Vzemimo „program“ v roke, tak „program“, ki ga more sestaviti in izvesti jedino le Cerknica — in tako izvršno.

Zvonovi zapoje tako milo — veličastno — vse hiti v svetišče, i tujec hiti: „leviti“ beró, orglje doné, pevci pojó — Bog milost, milost nam! — Nebeščani, dajte nam svobodo, dajte nam nazaj domovino drago, nazaj! — „Ite, missa est!“

Tako se je izvršila v občno zadovoljnost točka prva. Potreba je nastala, pripraviti si duha in telo na bodoče — in tedaj govorilo se je mnogo, mnogo šaljivega in zbadljivega, tako da je bilo dosta obče in dosta soli! In kaj velja — da sem malo pozneje zašel v privatno „kučo“ in če tudi „post festum“, zamenjal bi ne s Platonovo večerjo! „Nomina odiosa“ — to so vam bili možje idealni, gospó za lepo vnete; to vam je bila dvojica, na katero s ponosom sme gledati kot na svojo ves slovanski svet! In govorilo se je mnogo, napivalo mnogo — a to vse v slavo Slovanstvu! In nebeško-prijetno je bilo tu, kaj ne ti, moj Franjo?! In prevred so se oglasili možnarji vabit k izletu na jezero!

O, radostno potovanje! Ali

Kje je tako jezero, da ribiča, lovca in kmeta
V enem letu redi? Ti, o Notranjsko, ga imaš.

Da! Tu-le, kjer nam ravno voz za vozom drči po zeleni pláni, ravno tu le je švigal pred malo časom še čolnič ribiča ali tujega veseljaka ali učenjaka, ki se je čudom čudil tej krasnej stvarnici! I mi se čudimo in radujmo se v svetem spoštovanju te svoje lepe domovine slovenske! — In kako nam je igralo srce radosti, ko smo pod vodstvom gospoda Kraševica — hvala vrla, taci požrtvovalno narodnih poštenjakov nam treba! — tekali tja čez sive globéti! Kako je nam prav iz dna srca pel domoljubnih pesnij zbor, ki je nastal slučajno od blizu in daleka! In ti, temni Javornik, ti si poslušal, — strmel! Videl si tu pod soboj zemljane različne barve, a jednega duha in jednega srca, vse vnete za lepoto te slovenske doline, v katero pošiljaš svojih sinov in hčera vonjave na vonjave, da je tako prijazno in lešno! „Le zaukaj brez vse skrbi!“ Še „Slovan povsod brate 'ma“, — a potem „naglo bratje le na noge!“ — in šli smo zopet proti „svetemu hramu!“ — Hladen mrak je legal zemlji na vroče čelo.

Mej petjem smo se vrnili v trg. Novih gostov, veljavne gospode lepo število smo ugledali. Vse to je dobro došlo novorojenko „držat h krstu“ — in ravnokar je pridrdral

iz sosesčine voz ves v zastavah slovenskih! Živeli! — Vse polno življenja in gorke navdušenosti! —

Skoz nebeška vrata
Zvezd truma pride zlata...

Čas hiti proti osmeji uri Po vasi gori pok, pok, pok! Gospod Milavčev po-slopje je vse v svetlobi in veselosti! Allons! Dve prostrani sobani — vse prenapolneno samega lepega, odličnega in veljavnega, a še prihajajo, prihajajo. — Zvonček zapoje cin, cin, cin. — Gospod predsednik stopi na oder, govori glasno in jasno, pozdravlja, razklada, navdušuje, konča s trikratnim „živio!“ na vladarja. In „živio!“ — „živio!“ — „Dobro!“

Sedaj pójse se na „lipici zeleni“. To je drobna pesmica, krotka, taka, ko da bi jo zapel narod sam v enakem stanju, v kakoršnem je priklopel gospodu Resmanu iz osrčja. In gospod Grbič jej je dal narodno-ljubega življenja, da tako blago odmeva v narodnem srci. Zato pa smo tudi hvalo vedeli vrlemu domačemu kvartetu!

Ali kaj drobim! Naj se pridrenjam skozi vhod, — vroče je, vroče tu v drugej sobani, a vse tako se pozabi tu! Lep odrček, zelenja krog in krog, pomenljivi ter krepki napis, vse okusno urejeno — a! kak šator so pripravili Sloveniji ljubi Cerkničanje! In tri vogale tega šatora so podpirale elegantne dame, odlične žene! In če nas je dvigalo óno, „kar večno žensko je“ — kaj še svést, da to je gospoda čisto v jedru in podobi slovenska (dolgo, dolgo časa se nij moglo govoriti o slovenskih damah!) da ta gospoda, kakor je po pravici ponosna na svojo lepoto, ponša s svojo zavestjo narodno! Slava! Slava! Kako tolažil, srečen pogled v našo bodočnost!

In tam za kulisami — aj! Te krasne „botrice“ novorojenki! Gospice: Švigljeva, Obrezina, Himerjeva, Milavčeva, — to so vam mladenke-Slovenke! Kaj? „Ena se mora omožiti?“ Vse se morajo omožiti! Da!

„Nij take je mladenke
Ko naše je krvi dekle;
Naj sinov
Zarod nov
Iz vas bo strah sovražnikov!
Bog živi vas, Slovenke
Prelepe žlahne rožice!“

In gospó: Lavričeva, Resmanova, Šebenikarjeva in — Grbičeva! Klobuk raz glave! To so prorokinje lepše zarije, srečnejšega dne za Slovenstvo! Slovenija raduj se, slavi, hvali! In kaj! če vse te cvetke, briljantno klijóče iz materinskih tal, neguje očetovsko noč in dan (istina!) roka moža, kakor je gospod Grbič — in ko vse gorko obsije žar dejanskega domoljubja? Tedaj je pač komaj verovati svojim očem, tedaj je jokati solzo veselja! — A vendar se nijmo varali, vendar bili smo pretreseni v dušo, ko smo slušali — slušali dihtivo raz odra te mamljive glásove gospij domoljubnih! Vse je bilo izvrstno i posamno i skupno! Nič ónega burnega priznavanja! — ponižen, hvaležen, srčno hvaležen poklon vam, gospe blagorodne!

Non plus ultra! Kaj tacega je mogoče le v Cerknici. Učeno kritiko prepuščam drugemu peresu — pač pa smelo trdim, da vsi momenti združili se bodo v rezultat: vse precizno, izbrano, — nepresežno! Trepetati mora nevredni človek pred tako sveto umetnostjo, trepetati, kakor si pred bledimi, mrtvaškimi duhovi trepetal z „Leonoro“ ti, moj Ivan, „da sape nam zmanjkuje“ in meni — hvala le tvoji deklamaciji!

Dovelj, več ko dovelj! Še malo besedij, lahko in teško! Kaj porečete onemu, ki je bil duša, kri, dika temu večeru? No, to je mož, to je domoljub, vreden želje, poznati ga — —! Da to je mož, to je domoljub, to je sin, dete umetnije, to je naš gosp. Grbič! — Žal, da dostojno ne morem govoriti o tem čestitem možu, slavno-znanem s svojo blago gospo vred po vsem slovanskem svetu! Veniam peto! Šel je za svojim genijem, kakor marsikak drug talent slovenski, po svetu — glasil se s svojo „slovensko liro“ čudapolno. — donel s svojim glasom v strmenje domačinu in tujcu — vrnil se popolen v svojo domovino, — tu deluje, navdušuje za vse, kar ima oslavit in osrečiti ljubi mu rod slovenski! In mi — kaj ne? — prihitimo mu naproti, sprejmemo ga z odprtimi rokami in hvaležno in veselo podpiramo ga! O kaj še! V središču Slovenije, v belej Ljubljani, v šoli in cerkvi je glasba v rokah tujcu, nehvaležnemu izdajalcu, — praktičen kruhoborec, ta pri nas igra prvo ulogo! In kaj porečete temu, če tak mož, kot je umetnik g. Grbič razjavi „vabilo“ na naročbo svojih novih pesnij po „Slov. Narodu“ in če vabilu končno pristavi prošnjo, prav ponižno, naj blagovoljno objavijo i drugi listi ovi njegov poziv, a nijeden ne žugne trohice o tem, in še celo ta „Slovenec“ ne, ki ima prostora za vse „Quartalschritte“ in „vsebine Hausschatza“! Gospoda, čujte pa, da so obelodanili ovi „poziv“ skoro da vsi listi hrvatski!

Gospoda, kam pridemo! Srce mora boleti vsacega domoljuba, če izvé, da more naročnike na nove skladbe g. Grbiča sešteti na — prste! Slovenci, bodimo hvaležni, podpirajmo svoje talente in — podpirajmo jih! Gospod Grbič pa naj mi ne zameri teh opazek — naj mi ne zameri s svojo blago gospo (ah! ta „Gretchen“ iz Fausta!), da ne morem izraziti prave hvale in slave za vso njijno požrtvovalnost onega prelepega večera! V imenu Slovenije naj velja sl. rodbini Grbičevej: gorka hvala, slaven spomin!

Konec! Kaj čudo, da vse to je vnelo, — in še kako! Plesalo se je in plesalo, da je bilo veselje gledati ognjene obraze teh vitkih postav!

Tisti čas pa so bili modri zaséli in — modrovali in možakali in peli, vsi bratje v Sloveniji, vsi polni hvale domoljubnej Cerknici in vrlemu odboru slavnostnemu! Živeli!

Iz celjskega okraja 14. sept.
[Izv. dop.] Številka 209 „Slovenskega Naroda“ nam je prinesla kratek popis uradne učiteljske konference v Št. Jurju na južnej železnici. G. dopisnik je v tem popisu omenil na kratko tudi opazke g. nadzornika o šolah našega okraja. Akopram moram ovim dopisnikovim besedam zavsem pritrditi, bi vas g. urednik vendar le prosil, da tudi meni, novincu, odmerite enkrat majhen prostorček v vašem cenjenem listu, da omenim, ka se je v ovem poročilu nadzornikovem izpustila neka za naš okraj važna in naše razmere prav žalostno razsvetljavača opomba, koja se meni dovolj važna zdi, da jo tukaj v našem edinem dnevniku razglasim, da svet izvé, kako mi tukaj v čisto narodnem slovenskem okraju stojimo. — G. c. kr. okrajni šolski nadzornik je namreč pri svojih opombah mej drugim to-le rekel: „Nezapopadljivo je, kako da se na spodnjem Štajerskem še učitelji nahajajo, ki slovenski ne znajo. Pri

mojih inspekcijah naletel sem na silno grobe slovniške pogoške, n. pr.: „en liter in en liter so dva litri;“ „16 hektolitri“ itd.

K tem nadzornikovim besedam bi prav za prav ne trebalo nobenega komentara, a vendar si osmelujem tukaj par besedij o uzroku in o odpravi te več kot žalostne prikazni izpregovoriti.

Meni se nikakor ne zdi čudno, „da se na spodnjem Štajerskem še učitelji nahajajo, ki še slovenski ne znajo,“ čudno bi se mi le zdelo, ko bi pri sedaj vladajočih razmerah jo vsi znali. Poglejmo nekoliko naše mariborske učiteljske (in g. nadzornik je sam dobro poznal!) Je-li mogoče, da se kandidat na tem učiteljski more toliko slovenščine naučiti, da bi mogel kak še tako prost slovensk spis korektno spisati! Se li nauči kandidat tamkaj toliko, da bi mu slovenščina vsaj pri najskromnejših terjatvah gladko tekla? Smelo trdim, imam dokazov za to mojo trditev žali-bože preobilo, da ne. Pa se mi morda poreče: „kje si se pa vendar ti in drugi učitelji, ki slovenski pišejo tega naučili, če ne na učiteljsku?“ Odgovor: „Na učiteljski se nijsem ni jaz, ni kateri drugi v slovenščini izuril, nego da nam slovenščina nekoliko gladkeje teče, to se imamo zahvaliti ali lastnej, privatnej marljivosti ali pa gimnazijam in realkam, učiteljsku nikdar in nikakor.“ Zakaj da se na mariborskem učiteljski ne more nihče pravilne slovenščine naučiti, to vé uže cel slovenski svet, in se je uže večkrat na tem mestu ponavljalo. Poglejmo, da se še bolj prepričamo, letošnje naše referente in debaterje! Kdo je slovenski referiral ali debatiral, morda gospodje iz mariborskega učiteljskega? Ali varal bi se, kdor bi kaj tacega mislil. Slovenski referirali in debatirali so gospodje učitelji iz nemških učiteljskih (izobrazujoči se torej v slovenščini na srednjih šolah in po privatnej marljivosti), a gospodje iz mariborskega učiteljskega govorili so „svi in svuda“ — nemški. In če si jih vprašal, zakaj temu tako, dobil si v odgovor: „Rad bi, a — ne znam.“ Da, gospoda, tako je z učitelji izšolajočimi se na mariborskem učiteljsku! Pa to še nij najhuje! Ti gospodje še vendar nekaj znajo, a imamo še učiteljsko osobje (in to navadno ženskega spola), ki je dobilo pri nas službe iz gradčkega učiteljskega. Kakor znano, se je na gradčkem ženskem učiteljski s šolskim letom 1877/78 naprej vpeljala slovenščina kot predmet. Uže prvo poročilo o tem navdalo je mene z mislijo: „To bo pravo odgojišče nemčurskih, slovenščine nezmožnih učiteljic.“ In nijsem se varal; kajti strašen sad nam pošilja to žensko gradčko učiteljske doli. Tam so se te gospice, ki prej nikdar nijso kaj slovenskega čitale ali govorile, eno leto (1877/78) po dve uri na teden slovenski učile, in po končanem letu hajd! doli v slovenske šole slovenske otroke take spakedrane slovenščine učiti. Pač „difficile est satyram non scribere.“ Da pri takem učiteljskem osobji se res, kakor je g. nadzornik omenil, mnogokrat pripeti, da óni (óne) „večkrat, ko učenci kaj prav povedó, jim to (v svojej nezmotljivosti menda! Pis.) popravijo, ter (risum teneatis amici. Pis.) z napačnim nadomestijo.“ — Res „strašno se nam štrina meša, voz nam le pod pot leti.“ Pa ne samo v našem okraji se to godi, nego povsod na spodnjem Štajerskem (o drugih slovenskih pokrajinah hočem denes molčati). Naj gre g. nadzornik n. pr. v zgornjo Polskavo pri Mariboru,

tam bo menda našel „non plus ultra“ tacega „slovenskega“ učiteljskega osobja.

Pa še tretja nadloga nas tare. Tu pridejo namreč sicer rojeni slovenski učitelji iz daljnih nemških krajev po mnogih, mnogih letih zopet domov na slovenske šole. Uže pred njimi mnogo slovenskega znali, a zdaj pa še celi čas svojega dolgoletnega službovanja mej Nemci niso nikoli kaj slovenskega čitali ali govorili. Sedaj pa, ko dobé pri nas doma zopet (navadno najboljše) službe, nečejo ti ljudje nič več slovenskega znati in ga v istini tudi ne znajo. (Vide g. Löschnigg v Ptuj, g. Zirn-gast v Ribnici et tuti quanti.) O učiteljskih ročnih del tu še govorim ne, kajti ti so z malo izjemo, v tem obziru „pod vsako kritiko.“

To so torej v glavnih črtah oni nedostatki, vsled kojih je „na spodnjem Štajerskem mnogo učiteljev, ki niti slovenski ne znajo.“ Mi nečemo in tudi ne moremo (?) g. nadzornika za take reči odgovornega storiti, nego smo mu celo hvaležni, da se je vendar enkrat c. kr. nadzornik nekoliko uboge slovenščine spomnil; kajti do sedaj smo navadno pri konferencah iz oficijalnih ust vedno in vedno slišali le: „Die deutsche sprache erfreut sich noch immer nicht der gehörigen pflege!“ Naj bi torej g. nadzorniki, uvidevši te in druge nedostatke na to delali, da se

a) nastavi na mariborskem učiteljski popolnoma zmožen profesor slovenščine in naj se nekaj predmetov slovenski podučuje;

b) naj se slovenščina kot učni predmet na gradskem ženskem učiteljski odpravi. Sam g. P. Končnik, učitelj slovenščine tamkaj, moral bode, kot razumen pedagog in nekdanji okrajni šolski nadzornik slovenskih šol, našej terjatvi pritrditi; kajti nemogoče je, da bi se one „precartane frajlice,“ ki se pred nikdar niso slovenščine učile, sedaj toliko slovenščine naučile, da bi za naše slovenske šole sposobne bile. To uvidimo ako se le količkaj na tamkajšne razmere ozremo. Te „kandidatinje“ so z malo malo izjemo hčerke trdih Nemcev, ki torej od doma navadno ne besedice slovenski niti govoriti, niti, kakor sem iz zanesljivega vira poizvedel, čitati ne znajo. Na učiteljski uče se sedaj slovenščine po — dve uri na teden. Vzemimo na leto 38 šolskih tednov, dá to 76 ur v letu, v štirih letih šolanja 304 (tri sto in štiri) ure. In v tem času naj bi se te Nemkinje, živeče zopet mej Nemci, naučile toliko slovenščine, da bi zamogle uzorno — in to je vendar naloga ljudskih šol — v slovenščini podučevati! V tem kratkem času se k večjemu kaka nemška „kuharica“ nauči tolikanj slovenščine, da se na tržni dan v mestu sè slovenskimi kmeticami za jajca, moko, zelenjavo i. dr. sporazumi, a nikdar ne učiteljica za slovenske šole; za to vendar naša pedagogična načela previsoko čislam. Te gospice znajo slovenski, ko pridejo na slovenske ljudske šole, kakor se navadno reče: „zum sterben zu viel, zum leben zu wenig.“ Vendar pa velja pravilo, da „kar otroci v šoli storé, mora biti prav storjeno ali govorjeno,“ a kako naj bi otrok kaj prav storilo ali govorilo, ko pa učitelj (—ica) sam ne more reči: „Tako je in ne drugače!“ — Kje naj bi se te „kandidatinje“ slovenske specialne metodike učile in vadile!? Mar pri nemških otrocih? Mej soboj? Smešno! — In kaj je še ena glavnih zadač slovenskih ljudskih šol? Naj se v odgovor poslužim be-

sedij slavnega Kellnerja, kar on o namenu nemških ljudskih šol pravi: „In to je ena glavnih zadač slovenske ljudske šole, da ona svoje slovenske otroke na skupnem, slovenskem jeziku tudi slovenskega mišljenja slovenske čuti in slovenskega življenja tudi nauči.“ Je li pa dosega te naloge pri takih učiteljih (—icah,) ki slovenski ne znajo, ki némajo nobenega srca do slovenskega jezika, do slovenskega ljudstva, mej kojim živé in delujejo in kojemu naj mladino izučijo in odgojijo, mogoče?! Žalibože tako učiteljsko osobje kaže večinoma zoper slovenski jezik in zoper vse slovensko neko animoziteto, da človeka kar zona obide. Pa ne samo proti odraslim se kažejo strastne sovražnike slovenskega naroda, nego tudi v nežna otročja srca vlivajo mrzenje do svojega slovenskega naroda. Da je temu tako naj svedoči sledeti dovolj drastičen zgled: Začetkom tega meseca pride neka taka „učiteljica“ v neki naš večji kraj znano familio obiskat. Ko se s hišno gospo pogovarja, prileti desetleten domač sinček veselo skakaje z novo „Vrtčevo“ število v sobo ter jo pokaže materi. Ko „učiteljica“ Vrtec v dečkovih rokah ugleda pravi: „Was, du liest slovenische Zeitungen?“ Ko jej gospa na to reče, da je deček „cel Slovenec“, pokara ga „učiteljica“, služeča na slovenske šoli, odgojujoča slovenske otroke, tega „narodnega“ fanta s temi besedami: „Ei, lieber N., das ist garstig von dir.“ — Komentara k temu treba nij. Sreča njena, da nij sem bljaz navzoč, kajti potem bi morala ta neobrisana deklina s Preširnom tožiti, da „sreče dar bila jej je — klofuta.“

Ako vlada hoče, da dobimo iz gradškega ženskega učiteljskega slovenščine res zmožnih in za podučevanje na slovenskih šolah sposobnih učiteljic, naj upelja ondod slovenski jezik kot učni jezik v nekaterih praktičnejih predmetih. Če se pa to ne zgodi pa morano glasno terjati le: Proč s slovenščino iz gradškega ženskega učiteljskega, kajti óno odreja nam v národnem obziru le učiteljske pokveke in kvariteljice slovenščine.

G. okrajni šolski nadzorniki naj bi dalje pazili in terjali, da se

c) ovi slovenski učitelji, ki uže od svoje mladosti mej Nemci službujejo, ne predstavljajo več na Slovensko, kajti óni národovega jezika niso več dovolj zmožni; vide g. Löschnigg i. t. d.

Ako se te tri terjatve (se vé našeli bi jih še lahko več, a ostali smo denes samo pri kardinalnih) izpolnijo, ne bode se več sli-

šala opravičena pritožba, da „učitelji na spodnjem Štajerskem še slovenski ne znajo“.

Dokler se pa te terjatve, dovolj skromne, ne izpolnijo, pa kličem vsem slovenskim ljudskim učiteljem in slovenskim učiteljskim pripravnikom s Herderjem: „Učite se (privatno) slovenski, mladeniči, ker vi ste Slovenci; učite se govoriti, pisati, v vsakem obziru pisati; razumne izlečke, tabele napravljati; učite se to, kar mislite in hočete tudi povedati!“ —nim—.

Domače stvari.

— (Ljubljanski mestni zbor) je imel predsinočnjem spet sejo. Narodnih odbornikov zadnji „izhod“ iz mestne sobane, vsled katerega so bili premaloštevilno navzočni nemškutarji nesklepčni, kakor tudi naš nedeljski članek v „Slovenskem Narodu“ na adresu nemškutarjem: da se namreč dajo voliti, a zbora ne obiskujejo, — pomagala sta res toliko, da je bilo ta dan precej več glav izmej nemške večine navzočnih, tako, da jih nam nij bilo mogoče še enkrat nesklepčne storiti. Naša lekcija je bila tedaj dobra. — Pri tej priliki naj „Tagblattu“, ki nam v listu od ponedeljka očita, da tudi narodni odborniki vsi v sejo ne prihajajo, še enkrat zatrobimo, da smo mi v opoziciji, da naši v zboru ničesa pozitivnega ne opravijo, in ko bi še kaj tacega nasvetovali. Zato je vse drugače, kako se manjšina udeleži ali kako se ne udeleži.

— (Šole v Ljubljani) so se včeraj začele z veliko mašo v stolnej cerkvi. — Gledé ljubljanske gimnazije čujemo, da je vlada res uže včeraj pomagalo posegla v smislu članka v našem včerajšnjem listu. Snuje se druga slovenska paralelka za I. razred.

— (Cesar) je dal za popravljjanje šole v Zagorji 200 gl. iz svoje zasobne blagajnice.

— (Med.) Predvčeranjem so bučelarji in medicarji ustanavljali na ljubljanskem sem-nji ceno za med. Postavili so ga mej 13 in 15 gold. Medú je bilo baje precej dosti. Ker imajo kupci tudi še starega, upajo nekateri izmej njih, da utegne cena še pasti.

— (Valvazorja) je pri Krajci izšel 65 zvežčič nadaljujoč zgodovino kranjske dežele.

Dunajska borza 16. septembra.

(Izvirno telegrafično poročilo.)

Enotni drž. dolg v bankovcih . . .	67	gld.	75	kr.
Enotni drž. dolg v srebru . . .	68	„	85	„
Zlata renta . . .	81	„	25	„
1860 drž. posojilo . . .	125	„	—	„
Akcije národne banke . . .	827	„	—	„
Kreditne akcije . . .	262	„	50	„
London . . .	117	„	75	„
Srebro . . .	—	„	—	„
Napol. . .	9	„	34 1/2	„
C. kr. cekini . . .	5	„	59	„
Državne marke . . .	57	„	75	„

Roditelji! Oskrbniki!

Pri meni podpisanem dobite vsake velikosti in mére

obleke za dijake.

Tudi raznotere

obleke za otroke

prodajem jako v ceno.

M. Neumann,

v Ljubljani, v Lukman-ovej hiši.

(414—7)

Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“.

poštni ekspeditor ali ekspeditorica za k. pošto v Savskem Marofu na Hrvaškem; poština služba je združena s telegrafsko. Pomočnik naj se pošli: An die Freiherr von Dunreiter'sche Spiritus-Fabrik und Raffinerie, Marhof-Save, pošta Savski Marof, postaja Zaprešić. (428—1)

Isče se

Izdanev in uredba Josip Jurcic.